

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

18 octombrie 2022*

„Trimitere preliminară – Politica socială – Societate europeană – Directiva 2001/86/CE – Implicarea lucrătorilor în procesul decizional al societății europene – Articolul 4 alineatul (4) – Societate europeană constituită prin transformare – Conținutul acordului negociat – Alegerea reprezentanților lucrătorilor în calitate de membri ai consiliului de supraveghere – Procedură de alegere care prevede un tur de scrutin separat pentru reprezentanții sindicatelor”

În cauza C-677/20,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Bundesarbeitsgericht (Curtea Federală pentru Litigii de Muncă, Germania), prin decizia din 18 august 2020, primită de Curte la 11 decembrie 2020, în procedura

Industriegewerkschaft Metall (IG Metall),

ver.di – Vereinte Dienstleistungsgewerkschaft

împotriva

SAP SE,

SE-Betriebsrat der SAP SE,

cu participarea:

Konzernbetriebsrat der SAP SE,

Deutscher Bankangestellten-Verband eV,

Christliche Gewerkschaft Metall (CGM),

Verband angestellter Akademiker und leitender Angestellter der chemischen Industrie eV,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte, domnul L. Bay Larsen, vicepreședinte, domnul A. Arabadjiev, doamna A. Prechal, domniile E. Regan și P. G. Xuereb, doamna L. S. Rossi, domnul D. Gratsias și doamna M. L. Arastey Sahún, președinți de cameră, domniile S. Rodin, F. Biltgen (raportor), N. Piçarra și N. Wahl, doamna I. Ziemele și domnul J. Passer, judecători,

* Limba de procedură: germana.

avocat general: domnul J. Richard de la Tour,

grefier: domnul D. Dittert, șef de unitate,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 7 februarie 2022,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Industriegewerkschaft Metall (IG Metall) și ver.di – Vereinte Dienstleistungsgewerkschaft, de S. Birte Carlson, Rechtsanwältin;
- pentru SAP SE, de K. Häferer-Duttiné, P. Matzke și A. Schulz, Rechtsanwälte;
- pentru Konzernbetriebsrat der SAP SE, de H.-D. Wohlfarth, Rechtsanwalt;
- pentru Christliche Gewerkschaft Metall (CGM), de G. Gerhardt, Prozessbevollmächtigter;
- pentru guvernul german, de J. Möller și R. Kanitz, în calitate de agenți;
- pentru guvernul luxemburghez, de A. Rodesch, avocat;
- pentru Comisia Europeană, de G. Braun și B.-R. Killmann, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 28 aprilie 2022,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 4 alineatul (4) din Directiva 2001/86/CE a Consiliului din 8 octombrie 2001 de completare a statutului societății europene în ceea ce privește implicarea lucrătorilor (JO 2001, L 294, p. 22, Ediție specială, 06/vol. 4, p. 134).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Industriegewerkschaft Metall (IG Metall) și ver.di – Vereinte Dienstleistungsgewerkschaft, două organizații sindicale, pe de o parte, și SAP SE, o societate europeană (SE), și SE-Betriebsrat der SAP SE, comitetul de întreprindere al SAP, pe de altă parte, în legătură cu acordul privind modalitățile de implicare a lucrătorilor în cadrul SAP.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 Considerentele (3), (5), (10), (15) și (18) ale Directivei 2001/86 au următorul cuprins:

„(3) Pentru promovarea obiectivelor sociale ale Comunității, este necesar să se adopte dispoziții speciale, cu precădere în ceea ce privește implicarea lucrătorilor, pentru a garanta că înființarea unei SE nu atrage după sine dispariția sau diminuarea practicilor referitoare la implicarea lucrătorilor, existente în societățile care participă la crearea unei SE. Acest obiectiv trebuie urmărit prin stabilirea unui set de norme în domeniu, care să completeze dispozițiile din [Regulamentul (CE) nr. 2157/2001 al Consiliului din 8 octombrie 2001 privind statutul societății europene (SE) (JO 2001, L 294, p. 1, Ediție specială, 06/vol. 4, p. 113)].

[...]

(5) Marea diversitate de norme și practici care există în statele membre cu privire la modul în care reprezentanții salariaților sunt implicați în luarea deciziilor la nivelul unei societăți face inoportună introducerea unui model european unic de implicare a salariaților, aplicabil unei SE.

[...]

(10) Normele de votare în cadrul grupului special de reprezentare a lucrătorilor la negocieri, în special în cazul în care se încheie acorduri prin care se instituie un nivel de participare inferior celui existent în una sau mai multe dintre societățile participante, trebuie să fie proporționale cu riscul dispariției sau restrângerii sistemelor și practicilor de participare existente. Riscul este mai mare în cazul unei SE înființate prin transformare sau prin fuziune decât prin înființarea unei societăți holding sau a unei filiale obișnuite.

[...]

(15) Normele stabilite de prezenta directivă nu trebuie să aducă atingere altor drepturi existente cu privire la implicarea lucrătorilor sau altor structuri de reprezentare existente prevăzute de dreptul comunitar și național și de practicile corespunzătoare.

[...]

(18) Asigurarea drepturilor dobândite de către lucrători cu privire la implicarea în procesul decizional al societății respective reprezintă un principiu fundamental și obiectivul declarat al prezentei directive. Drepturile lucrătorilor existente înainte de constituirea SE trebuie să stea la baza elaborării drepturilor lucrătorilor de a fi implicați în procesul decizional al SE (principiul «înainte și după»). În consecință, această abordare trebuie să se aplice nu numai constituirii inițiale a unei SE, ci și transformărilor de ordin structural introduse într-o SE existentă, precum și societăților afectate de procesele de transformare structurală.”

4 Articolul 1 din această directivă prevede:

„(1) Prezenta directivă reglementează implicarea lucrătorilor în activitățile societăților anonime europene [...] la care face referire Regulamentul [nr. 2157/2001].

(2) În acest scop, modalitățile referitoare la implicarea lucrătorilor sunt adoptate de fiecare SE, în conformitate cu procedura de negociere menționată la articolele 3-6 sau, în cazurile prevăzute la articolul 7, în conformitate cu anexa.”

5 Potrivit articolului 2 din directiva menționată, intitulat „Definiții”:

„În sensul prezentei directive:

[...]

- (e) «reprezentanți ai lucrătorilor» înseamnă reprezentanții lucrătorilor prevăzuți de legislația și practica națională;
- (f) «organ de reprezentare» înseamnă organul care îi reprezintă pe lucrători, înființat în baza acordurilor la care se face referire la articolul 4 sau în conformitate cu dispozițiile anexei, în scopul informării și consultării lucrătorilor dintr-o SE și din filialele și unitățile sale situate în Comunitate și, după caz, în scopul exercitării drepturilor de participare referitoare la SE;
- (g) «grup special de negociere» înseamnă grupul constituit în conformitate cu articolul 3 pentru a negocia cu organul competent al societăților participante stabilirea modalităților de implicare a salariaților în cadrul unei SE;
- (h) «implicarea lucrătorilor» înseamnă informarea, consultarea și participarea și orice alt mecanism prin care reprezentanții lucrătorilor pot să exercite o influență asupra deciziilor ce urmează a fi luate în cadrul societății;
- (i) «informare» înseamnă informarea organului care îi reprezintă pe lucrători și reprezentanții lucrătorilor de către organul competent al SE cu privire la problemele de interes pentru SE și pentru oricare dintre filialele sau unitățile sale situate într-un alt stat membru sau care depășesc competențele organelor decizionale dintr-un stat membru la un moment dat, într-o manieră și cu un conținut care permit reprezentanților lucrătorilor să întreprindă o evaluare în profunzime a eventualului impact și, după caz, să inițieze consultări cu organul competent al SE;
- (j) «consultare» înseamnă instituirea unui dialog și schimb de puncte de vedere între organul care îi reprezintă pe lucrători și reprezentanții lucrătorilor și organul competent al SE într-un moment, într-un mod și cu un conținut care să le permită reprezentanților lucrătorilor, pe baza informațiilor puse la dispoziția lor, să emită un aviz cu privire la măsurile preconizate de organul competent, care va fi luat în considerare în cadrul procesului decizional derulat la nivelul unei SE;
- (k) «participare» înseamnă influența exercitată de către organul de reprezentare a lucrătorilor și de către reprezentanții lucrătorilor asupra activității unei societăți prin:

- exercitarea dreptului de a alege sau de a numi anumiți membri ai organului de control sau de administrare a societății sau
- exercitarea dreptului de a recomanda sau de a se opune desemnării unei părți sau tuturor membrilor organului de control sau de administrare a societății.”

6 Articolul 3 din aceeași directivă, care figurează în secțiunea II din aceasta, intitulată „Procedura de negociere”, prevede:

„(1) Atunci când organele de conducere sau de administrare a societăților participante întocmesc un proiect de înființare a unei SE, după publicarea proiectului de fuziune sau de creare a unei societăți holding sau după adoptarea unui proiect de înființare a unei filiale sau de transformare într-o SE, aceste organe iau de îndată ce este posibil măsurile necesare, inclusiv furnizarea de informații cu privire la identitatea societăților participante, a filialelor sau unităților aferente, precum și la numărul de lucrători ai acestora, în vederea demarării negocierilor cu reprezentanții lucrătorilor societăților cu privire la modalitățile de implicare a lucrătorilor în activitatea SE.

(2) În acest scop, se va înființa, în conformitate cu dispozițiile de mai jos, un grup special de negociere care să îi reprezinte pe lucrătorii din societățile participante sau din filialele sau unitățile aferente:

[...]

(b) statele membre decid asupra metodei ce va fi aplicată pentru alegerea sau numirea membrilor organului special de negociere ce vor fi aleși ori numiți pe teritoriile lor. Statele membre adoptă măsurile necesare pentru a asigura, pe cât posibil, includerea printre membri a cel puțin unui reprezentant al fiecărei societăți participante care are salariați în statul membru respectiv. Aceste măsuri nu trebuie să sporească numărul total de membri.

Statele membre pot dispune ca printre membri să fie incluși reprezentanți ai sindicatelor, indiferent dacă sunt sau nu angajați ai unei societăți participante sau ai unei filiale sau unități aferente.

[...]

(3) Grupul special de negociere și organele competente ale societăților participante decid, prin acord scris, modalitățile de implicare a lucrătorilor în cadrul SE.

[...]”

7 Articolul 4 din Directiva 2001/86, referitor la conținutul acordului privind modalitățile de implicare a lucrătorilor în activitatea SE, prevede la alineatul (2) litera (g) și la alineatele (3) și (4):

„(2) Fără a aduce atingere autonomiei părților și sub rezerva alineatului (4), acordul menționat la alineatul (1), încheiat între organele competente ale societăților participante și grupul special de negociere, stabilește:

[...]

(g) în cazul în care, în cursul negocierilor, părțile decid să adopte modalități de participare, conținutul acestor măsuri, inclusiv (după caz) numărul de membri în organul de control sau de administrare a SE, pe care lucrătorii vor avea dreptul să îi aleagă, să îi numească, să îi recomande ori să îi conteste, procedurile privind modul în care acești membri pot fi aleși, numiți, recomandați sau contestați de către lucrători, precum și drepturile acestora;

[...]

(3) Exceptând cazul în care există dispoziții contrare celor prezente, acordul nu face obiectul dispozițiilor de referință menționate în anexă.

(4) Fără a aduce atingere articolului 13 alineatul (3) litera (a), în cazul unei SE constituite prin transformare, acordul prevede, pentru toate elementele de implicare a lucrătorilor, un nivel cel puțin echivalent cu cel existent în societatea ce urmează a fi transformată în SE.”

8 Articolul 7 alineatul (1) din această directivă prevede:

„(1) Pentru atingerea obiectivului menționat la articolul 1, statele membre prevăd, fără a aduce atingere alineatului (3), dispozițiile de referință cu privire la implicarea lucrătorilor, care trebuie să se conformeze dispozițiilor prevăzute în anexă.

[...]”

9 Potrivit articolul 11 din directiva menționată:

„Statele membre adoptă măsurile corespunzătoare în conformitate cu dreptul comunitar pentru a evita folosirea abuzivă a unei SE în scopul privării lucrătorilor de drepturile lor în materie de implicare sau în scopul refuzării acestor drepturi.”

10 Articolul 13 alineatul (3) litera (a) din aceeași directivă prevede:

„Prezenta directivă nu aduce atingere:

(a) drepturilor existente ale lucrătorilor în materie de implicare, prevăzute de legislația și practica națională din statele membre, de care beneficiază lucrătorii din SE, precum și din filialele și unitățile sale, în afară de participarea în cadrul organelor SE”.

11 Anexa la Directiva 2001/86 conține dispozițiile de referință prevăzute la articolul 7 din aceasta.

Dreptul german

MitbestG

12 Articolul 7 din Gesetz über die Mitbestimmung der Arbeitnehmer (Legea privind cogestiunea salariaților) din 4 mai 1976 (BGBl. 1976 I, p. 1153), astfel cum a fost modificată prin Legea din 24 aprilie 2015 (BGBl. 2015 I, p. 642) (denumită în continuare „MitbestG”), prevede:

„(1) Consiliul de supraveghere al unei întreprinderi

1. care are în mod obișnuit sub 10 000 de lucrători este compus din 6 membri care reprezintă acționarii și 6 membri care reprezintă lucrătorii;
2. care are în mod obișnuit peste 10 000 de lucrători, dar nu mai mult de 20 000 de lucrători este compus din 8 membri care reprezintă acționarii și 8 membri care reprezintă lucrătorii;
3. care are în mod obișnuit peste 20 000 de lucrători este compus din 10 membri care reprezintă acționarii și 10 membri care reprezintă lucrătorii.

[...]

(2) Printre membrii consiliului de supraveghere care reprezintă lucrătorii trebuie să figureze:

1. în cadrul unui consiliu de supraveghere compus din 6 membri care reprezintă lucrătorii, 4 lucrători ai întreprinderii și 2 reprezentanți ai sindicatelor;
2. în cadrul unui consiliu de supraveghere compus din 8 membri care reprezintă lucrătorii, 6 lucrători ai întreprinderii și 2 reprezentanți ai sindicatelor;
3. în cadrul unui consiliu de supraveghere compus din 10 membri care reprezintă lucrătorii, 7 lucrători ai întreprinderii și 3 reprezentanți ai sindicatelor.

[...]

(5) Sindicatele menționate la alineatul (2) trebuie să fie reprezentate în întreprinderea însăși sau într-o altă întreprindere ai cărei lucrători participă, în temeiul prezentei legi, la alegerea membrilor consiliului de supraveghere al întreprinderii.”

- 13 În ceea ce privește alegerea reprezentanților sindicatelor în consiliul de supraveghere, articolul 16 din această lege prevede:

„(1) Delegații aleg membrii consiliului de supraveghere responsabili cu reprezentarea sindicatelor în conformitate cu articolul 7 alineatul (2) prin scrutin secret și cu respectarea principiilor scrutinului proporțional [...].

(2) Alegerea are loc în urma unor propuneri din partea sindicatelor care sunt reprezentate în întreprinderea însăși sau într-o altă întreprindere ai cărei lucrători participă, în temeiul prezentei legi, la alegerea membrilor consiliului de supraveghere al întreprinderii. [...].”

SEBG

- 14 Articolul 2 din Gesetz über die Beteiligung der Arbeitnehmer in einer Europäischen Gesellschaft (Legea privind implicarea lucrătorilor în activitatea unei societăți europene) din 22 decembrie 2004 (BGBl. 2004 I, p. 3675, 3686), în versiunea sa în vigoare de la 1 martie 2020 (denumită în continuare „SEBG”), prevede:

„[...]

(8) Implicarea lucrătorilor desemnează orice procedură, inclusiv informarea, consultarea și participarea, prin care reprezentanții lucrătorilor pot exercita o influență asupra deciziilor care trebuie luate în cadrul întreprinderii.

[...]

(12) Participarea înseamnă exercitarea influenței lucrătorilor asupra desfășurării activității unei societăți prin

1. exercitarea dreptului de a alege sau de a desemna o parte din membrii organului de supraveghere sau de administrare al societății sau
2. exercitarea dreptului de a recomanda sau de a respinge desemnarea unei părți sau a tuturor membrilor organului de supraveghere sau de administrare al societății.”

15 Articolul 21 din această lege prevede:

„[...]”

(3) În cazul în care între părți este încheiat un acord de participare, trebuie să se precizeze conținutul acestuia. În special, trebuie să se stabilească:

1. numărul membrilor organului de supraveghere sau de administrare al SE, care pot alege sau desemna lucrătorii ori pot recomanda sau respinge desemnarea acestora;
2. procedura potrivit căreia lucrătorii aleg sau desemnează acești membri sau pot recomanda sau respinge desemnarea acestora și
3. drepturile acestor membri.

[...]

(6) Fără a aduce atingere raportului dintre prezenta lege și alte regimuri de participare a lucrătorilor în societate, în cazul unei SE constituite prin transformare, acordul prevede, pentru toate elementele de implicare a lucrătorilor, un nivel cel puțin echivalent cu cel existent în societatea ce urmează a fi transformată în SE. Acest lucru este valabil și cu ocazia unei modificări de la o structură de organizare dualistă a societății către o structură de organizare monistă și viceversa.”

Litigiul principal și întrebarea preliminară

16 Înainte de a fi transformată în SE, SAP avea forma juridică a unei societăți pe acțiuni de drept german și dispunea, în conformitate cu legislația națională, de un consiliu de supraveghere compus din opt membri care reprezentau acționarii și din opt membri care reprezentau lucrătorii, dintre care șase lucrători ai întreprinderii și doi reprezentanți ai sindicatelor. Cei doi reprezentanți ai sindicatelor au fost propuși, în temeiul articolului 16 alineatul (2) din MitbestG, de sindicatele reprezentate în cadrul grupului de societăți căruia îi aparține SAP și au fost aleși pe baza unui scrutin distinct de cel instituit pentru alegerea celorlalți șase membri ai consiliului de supraveghere care reprezentau lucrătorii.

- 17 După ce, în anul 2014, SAP a fost transformată în SE, ea dispune de un consiliu de supraveghere compus din optsprezece membri. În conformitate cu acordul privind modalitățile de implicare a lucrătorilor în activitatea SAP, încheiat între SAP și grupul special de negociere constituit în cadrul său (denumit în continuare „acordul de implicare”), nouă dintre membrii consiliului de supraveghere sunt reprezentanți ai lucrătorilor. Acest acord de implicare prevede printre altele modalitățile de desemnare a reprezentanților lucrătorilor și indică în această privință că sindicatele reprezentate în cadrul grupului căruia îi aparține SAP dispun de un drept exclusiv de a propune candidați pentru o parte a locurilor care revin reprezentanților lucrătorilor angajați în Germania, alegerea acestor candidați de către lucrători făcând obiectul unui scrutin distinct de cel pe baza căruia sunt aleși ceilalți reprezentanți ai lucrătorilor.
- 18 Acordul de implicare conține de asemenea norme privind constituirea unui consiliu de supraveghere redus la doisprezece membri (denumit în continuare „consiliul de supraveghere redus”), dintre care șase reprezentanți ai lucrătorilor. Reprezentanții lucrătorilor care corespund primelor patru locuri, atribuite Republicii Federale Germania, sunt aleși de lucrătorii angajați în Germania. Sindicatele reprezentate în cadrul grupului de societăți căruia îi aparține SAP pot propune candidați pentru o parte din locurile atribuite Republicii Federale Germania, însă pentru alegerea acestor candidați nu este prevăzut un scrutin distinct de cel pe baza căruia sunt aleși ceilalți reprezentanți ai lucrătorilor.
- 19 Reclamantele din litigiul principal au contestat fără succes, atât în primă instanță, cât și în apel, normele acordului de implicare referitoare la desemnarea reprezentanților lucrătorilor în cadrul consiliului de supraveghere redus. Prin urmare, acestea au formulat recurs la Bundesarbeitsgericht (Curtea Federală pentru Litigii de Muncă, Germania), apreciind că normele menționate sunt contrare articolului 21 alineatul (6) din SEBG și, așadar, trebuie anulate, pentru motivul că nu prevăd că sindicatele beneficiază de un drept de propunere exclusiv, cu alte cuvinte, garantat printr-un scrutin separat, pentru un anumit număr de reprezentanți ai lucrătorilor în consiliul de supraveghere redus.
- 20 SAP susține la rândul său că dreptul exclusiv al sindicatelor de a propune candidați la alegerea reprezentanților lucrătorilor în cadrul consiliului de supraveghere redus, prevăzut la articolul 7 alineatul (2) din MitbestG coroborat cu articolul 16 alineatul (2) din aceasta, nu intră sub incidența articolului 21 alineatul (6) din SEBG.
- 21 Instanța de trimitere consideră că, exclusiv în temeiul dreptului național, ar fi necesar să se admită cererea reclamantelor din litigiul principal de anulare a normelor acordului de implicare referitoare la desemnarea reprezentanților lucrătorilor în cadrul consiliului de supraveghere redus. Articolul 21 alineatul (6) prima teză din SEBG ar impune astfel ca părțile la acordul de implicare să asigure, cu ocazia constituirii unei SE prin transformare, că elementele unei proceduri de implicare a lucrătorilor în sensul articolului 2 alineatul (8) din SEBG, ce caracterizează influența lucrătorilor asupra luării deciziilor în cadrul unei societăți, subzistă într-o măsură echivalentă în SE care urmează a fi constituită. Ca atare, mai întâi, aceste elemente ar trebui stabilite în raport cu dreptul național relevant, în funcție, în fiecare caz, de procedurile de implicare a lucrătorilor deja existente în societatea pe acțiuni care urmează a fi transformată, în sensul articolului 2 alineatul (8) din SEBG. În continuare, elementele ce caracterizează influența lucrătorilor asupra luării deciziilor în cadrul unei societăți ar trebui să subziste într-o măsură echivalentă în SE ce urmează a fi constituită. Articolul 21 alineatul (6) prima teză din SEBG nu ar impune, desigur, menținerea integrală a procedurilor și a situației juridice existente în societatea ce urmează a fi transformată, însă elementele procedurale ce caracterizează în mod determinant influența reprezentanților lucrătorilor asupra luării deciziilor în societatea ce urmează a fi

transformată ar trebui să fie garantate din punct de vedere calitativ, într-o măsură echivalentă, în acordul de implicare a lucrătorilor aplicabil în privința SE. Or, în conformitate cu dreptul național, aplicarea unui scrutin distinct pentru alegerea candidaților propuși de sindicate în calitate de reprezentanți ai lucrătorilor în consiliul de supraveghere redus ar avea ca scop tocmai consolidarea influenței reprezentanților lucrătorilor asupra luării deciziilor în cadrul unei întreprinderi, garantând că printre acești reprezentanți se numără persoane care au un grad ridicat de cunoaștere a condițiilor și a nevoilor întreprinderii și care dispun în același timp de competențe externe.

- 22 În speță, normele acordului de implicare referitoare la desemnarea reprezentanților lucrătorilor în cadrul consiliului de supraveghere redus nu ar respecta cerințele care decurg din articolul 21 alineatul (6) din SEBG din moment ce, deși acordă sindicatelor reprezentate în cadrul grupului de societăți cărui îi aparține SAP dreptul de a propune candidați la alegerile membrilor respectivului consiliu de supraveghere care reprezintă lucrătorii, ele nu ar prevedea un scrutin separat pentru alegerea acestor membri și nu ar garanta, așadar, prezența efectivă a unui reprezentant al sindicatelor printre reprezentanții lucrătorilor în cadrul acestui consiliu de supraveghere.
- 23 Instanța de trimitere ridică totuși problema dacă articolul 4 alineatul (4) din Directiva 2001/86 nu prevede un nivel de protecție uniformă diferit și mai puțin ridicat decât cel prevăzut în dreptul german și care s-ar impune, eventual, tuturor statelor membre. În cazul unui răspuns afirmativ, ea ar fi obligată să interpreteze articolul 21 alineatul (6) din SEBG într-un mod conform cu dreptul Uniunii.
- 24 În aceste condiții, Bundesarbeitsgericht (Curtea Federală pentru Litigii de Muncă) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 21 alineatul (6) din [SEBG], din care rezultă că, în cazul constituirii prin transformare a unei [SE] stabilite în Germania, pentru o anumită parte a membrilor consiliului de supraveghere care îi reprezintă pe lucrători trebuie să se asigure o procedură de selecție specifică pentru candidații propuși de sindicate, este compatibil cu articolul 4 alineatul (4) din Directiva [2001/86]?”

Cu privire la întrebarea preliminară

Cu privire la obiectul întrebării preliminare

- 25 SAP consideră că este necesar, cu titlu introductiv, să se examineze validitatea articolului 4 alineatul (4) din Directiva 2001/86 și să se răspundă la întrebarea dacă prin impunerea adoptării, în acordul de implicare a lucrătorilor, a unor norme mai stricte în cazul constituirii unei SE prin transformare decât în cazul constituirii unei astfel de societăți printr-o altă cale dintre cele vizate în considerentul (10) al respectivei directive, această dispoziție este compatibilă cu dreptul primar, în special cu articolul 49 primul paragraf prima teză și cu articolul 54 primul paragraf TFUE, precum și cu articolele 16, 17 și 20 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.
- 26 În această privință trebuie amintit că, potrivit jurisprudenței Curții, numai instanțele naționale care sunt sesizate cu litigiul și care trebuie să își asume responsabilitatea pentru hotărârea judecătorească ce urmează a fi pronunțată au competența să aprecieze, luând în considerare particularitățile fiecărei cauze, atât necesitatea unei hotărâri preliminare pentru a fi în măsură să

pronunțe propria hotărâre, cât și pertinenta întrebărilor pe care le adresează Curții (a se vedea printre altele Hotărârea din 29 iulie 2019, Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe, C-620/17, EU:C:2019:630, punctul 30 și jurisprudența citată).

- 27 În speță, întrebarea preliminară are ca obiect interpretarea articolului 4 alineatul (4) din Directiva 2001/86, instanța de trimitere neexprimând îndoieli cu privire la validitatea acestei dispoziții.
- 28 În plus, potrivit unei jurisprudențe consacrate, articolul 267 TFUE nu instituie o cale de atac deschisă părților dintr-un litigiu pendinte la o instanță națională, astfel încât Curtea nu este obligată să examineze problema validității dreptului Uniunii doar pentru motivul că una dintre părți a invocat acest aspect în observațiile sale scrise (Hotărârea din 5 mai 2011, MSD Sharp & Dohme, C-316/09, EU:C:2011:275, punctul 23 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 17 decembrie 2015, APEX, C-371/14, EU:C:2015:828, punctul 37).
- 29 Rezultă că, în speță, Curtea nu trebuie să se pronunțe cu privire la validitatea articolului 4 alineatul (4) din Directiva 2001/86.

Cu privire la interpretarea articolului 4 alineatul (4) din Directiva 2001/86

- 30 Prin intermediul întrebării preliminare, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 4 alineatul (4) din Directiva 2001/86 trebuie interpretat în sensul că acordul privind modalitățile de implicare a lucrătorilor aplicabil unei SE constituite prin transformare, astfel cum este vizat la această dispoziție, trebuie să prevadă un scrutin distinct pentru a alege, în calitate de reprezentanți ai lucrătorilor în cadrul consiliului de supraveghere al SE, o anumită proporție de candidați propuși de sindicate, din moment ce dreptul aplicabil impune un asemenea scrutin distinct în ceea ce privește compunerea consiliului de supraveghere al societății ce urmează a fi transformată în SE.
- 31 În această privință, potrivit unei jurisprudențe constante, pentru interpretarea unei dispoziții de drept al Uniunii, este necesar să se țină seama nu doar de termenii acesteia, ci, în egală măsură, de contextul său, de obiectivele urmărite de reglementarea din care face parte și, după caz, de geneza sa (Hotărârea din 19 decembrie 2019, Nederlands Uitgeversverbond și Groep Algemene Uitgevers, C-263/18, EU:C:2019:1111, punctul 38, precum și jurisprudența citată).
- 32 Referitor, în primul rând, la modul de redactare a articolului 4 alineatul (4) din Directiva 2001/86, acesta enunță că, fără a aduce atingere articolului 13 alineatul (3) litera (a) din directiva menționată, în cazul unei SE constituite prin transformare, acordul privind modalitățile de implicare a lucrătorilor aplicabil acestei SE prevede, „pentru toate elementele de implicare a lucrătorilor, un nivel cel puțin echivalent cu cel existent în societatea ce urmează a fi transformată în SE”.
- 33 În ceea ce privește expresia „toate elementele de implicare” ce figurează în această dispoziție, este necesar să se arate că Directiva 2001/86 definește, la articolul 2 litera (h), „implicarea lucrătorilor” ca acoperind „informarea, consultarea și participarea și orice alt mecanism prin care reprezentanții lucrătorilor pot să exercite o influență asupra deciziilor ce urmează a fi luate în cadrul societății”. Trebuie să se arate de asemenea că noțiunea de „participare” este definită la articolul 2 litera (k) drept „influența exercitată de către organul de reprezentare a lucrătorilor și de către reprezentanții lucrătorilor asupra activității unei societăți” prin „exercitarea dreptului de

- a alege sau de a numi anumiți membri ai organului de control sau de administrare a societății” sau a „dreptului de a recomanda sau de a se opune desemnării unei părți sau tuturor membrilor organului de control sau de administrare a societății”.
- 34 Astfel, pe de o parte, din aceste definiții rezultă că „participarea” constituie în sine un mecanism prin care reprezentanții lucrătorilor pot exercita o influență asupra deciziilor care trebuie luate în cadrul întreprinderii, exercitând fie dreptul lor de a alege sau de a numi anumiți membri ai organului de control sau de administrare a societății, fie dreptul lor de a recomanda această numire sau de a se opune ei. Așadar, având în vedere expresia „toate elementele” utilizată la articolul 4 alineatul (4) din Directiva 2001/86, trebuie să se considere că, în cadrul unui acord privind o SE constituită prin transformare, trebuie să se țină seama de ansamblul elementelor ce caracterizează modul de participare în cauză și care sunt de natură să permită organului care reprezintă lucrătorii sau reprezentanților acestora să exercite o influență asupra activităților societății, cum ar fi în special modalitățile de exercitare a drepturilor enumerate mai sus de a alege, de a numi, de a recomanda numirea sau de a se opune acesteia.
- 35 Pe de altă parte, definițiile menționate fac trimitere la noțiunea de „reprezentanți ai lucrătorilor”, care, conform articolului 2 litera (e) din Directiva 2001/86, vizează „reprezentanții lucrătorilor prevăzuți de legislația și practica națională”. Prin urmare, trebuie să se constate că legiuitorul Uniunii nu a definit această noțiune, ci s-a limitat să facă trimitere în această privință la legislațiile și la practicile naționale.
- 36 Aceeași constatare se impune în raport cu expresia „un nivel cel puțin echivalent cu cel existent în societatea ce urmează a fi transformată în SE”, care figurează la articolul 4 alineatul (4) din această directivă.
- 37 Astfel, în măsura în care se referă la nivelul de implicare existent în societate înainte de transformarea acesteia în SE, acești termeni fac trimitere în mod vădit la legislația și la practica națională din statul membru în care se află sediul acestei societăți, și anume legislația germană în speță. Rezultă că revine părților la acordul privind modalitățile de implicare a lucrătorilor în cadrul SE sarcina de a verifica dacă nivelul de implicare a lucrătorilor prevăzut de acesta este, pentru toate elementele respectivei implicări, cel puțin echivalent cu cel stabilit de legislația menționată.
- 38 Așadar, analiza termenilor articolului 4 alineatul (4) din Directiva 2001/86 evidențiază deja că legiuitorul Uniunii a făcut trimitere – în ceea ce privește definiția reprezentanților lucrătorilor și a nivelului de implicare a acestora care trebuie protejat, cel puțin în mod echivalent, în cazul constituirii unei SE prin transformare – la legislația și la practica națională a statului membru în care se află sediul societății ce urmează a fi transformată în SE. În consecință, în ceea ce privește în special participarea, atât determinarea persoanelor abilitate să reprezinte lucrătorii, cât și a elementelor caracteristice ale participării ce permit reprezentanților menționați ai lucrătorilor să exercite o influență asupra deciziilor care urmează a fi adoptate în cadrul întreprinderii, datorită exercitării drepturilor vizate la articolul 2 litera (k) din această directivă, trebuie să se raporteze la aprecierile efectuate în această privință de legiuitorul național, precum și la practica națională relevantă. De altfel, după cum reiese din considerentul (5) al Directivei 2001/86, legiuitorul Uniunii a considerat că tocmai marea diversitate de norme și de practici care există în statele membre cu privire la modul în care reprezentanții salariaților sunt implicați în luarea deciziilor la nivelul unei societăți face inoportună introducerea unui model european unic de implicare a salariaților aplicabil SE-urilor.

- 39 Rezultă că, în cazul în care un element procedural stabilit de legislația națională, precum în speță scrutinul specific pentru alegerea candidaților propuși de sindicate într-un număr definit de locuri în cadrul consiliului de supraveghere al unei societăți, în calitate de reprezentanți ai lucrătorilor în cadrul acestui consiliu, constituie un element caracteristic al regimului național de participare a reprezentanților lucrătorilor, introdus în vederea consolidării participării lucrătorilor în cadrul întreprinderii, iar această legislație îi atribuie, la fel ca în speță, un caracter imperativ, trebuie să se considere că elementul procedural menționat face parte din „toate elementele de implicare a lucrătorilor” în sensul articolului 4 alineatul (4) din Directiva 2001/86. Așadar, acest element procedural trebuie luat în considerare în scopul acordului privind modalitățile de implicare vizat de respectiva dispoziție.
- 40 În ceea ce privește, în al doilea rând, contextul în care se înscrie articolul 4 alineatul (4) din Directiva 2001/86, acesta consolidează interpretarea literală a dispoziției menționate, în sensul că legiuitorul Uniunii a intenționat să rezerve un tratament special SE-urilor constituite prin transformare pentru a nu se aduce atingere drepturilor în materie de implicare de care beneficiază, în temeiul legislației și al practicii naționale, lucrătorii societății ce urmează a fi transformată în SE.
- 41 Astfel, mai întâi, alineatul (2) al articolului 4 din această directivă enumeră diferitele elemente pe care acordul privind modalitățile de implicare a lucrătorilor în cadrul SE trebuie să le conțină, printre care, după caz, numărul de membri în organul de control sau de administrare a SE, pe care lucrătorii vor avea dreptul să îi aleagă, să îi numească, să îi recomande ori să îi conteste, procedurile privind modul în care acești membri pot fi aleși, numiți, recomandați sau contestați de către lucrători, precum și drepturile acestora. Or, această dispoziție prevede că ea se aplică „sub rezerva alineatului (4)” al aceluiași articol, așa încât acest din urmă alineat nu poate fi analizat ca o dispoziție derogatorie, care ar fi de strictă interpretare.
- 42 În continuare, din considerentul (10) al directivei menționate reiese că legiuitorul Uniunii a apreciat că, în cazul constituirii unei SE, printre altele prin transformare, există un risc crescut de dispariție sau de restrângere a sistemelor și a practicilor de participare existente.
- 43 Interpretarea literală a articolului 4 alineatul (4) din Directiva 2001/86, formulată la punctul 39 din prezenta hotărâre, este, în al treilea rând, conformă cu obiectivul urmărit de directivă. Astfel, potrivit considerentului (18) al acestei directive, „[a]sigurarea drepturilor dobândite de către lucrători cu privire la implicarea în procesul decizional al societății respective reprezintă un principiu fundamental și obiectivul declarat al [acestei] directive”. Considerentul amintit enunță de asemenea că „[d]repturile lucrătorilor existente înainte de constituirea SE trebuie să stea la baza elaborării drepturilor lucrătorilor de a fi implicați în procesul decizional al SE (principiul «înainte și după»)”. Prin urmare, reiese din Directiva 2001/86 că asigurarea drepturilor dobândite dorită de legiuitorul Uniunii implică nu numai menținerea drepturilor dobândite ale lucrătorilor în societatea ce urmează a fi transformată în SE, ci și extinderea acestor drepturi la toți lucrătorii SE (a se vedea în acest sens Hotărârea din 20 iunie 2013, Comisia/Țările de Jos, C-635/11, EU:C:2013:408, punctele 40 și 41).
- 44 Trebuie adăugat că, așa cum reiese și din considerentele (10) și (15) ale Directivei 2001/86, precum și din articolul 11 din aceeași directivă, legiuitorul Uniunii a intenționat să înlăture riscul ca înființarea unei SE, printre altele prin transformare, să conducă la o restrângere sau chiar la o dispariție a drepturilor în materie de implicare de care beneficiau, în temeiul legislației și al practicii naționale, lucrătorii societății ce urmează a fi transformată în SE.

- 45 În sfârșit, în al patrulea rând, interpretarea literală, contextuală și teleologică a articolului 4 alineatul (4) din Directiva 2001/86, care rezultă din cuprinsul punctelor 32-44 din prezenta hotărâre, este confirmată și de geneza acestei directive. Astfel, pe de o parte, după cum au recunoscut toate părțile care au depus observații și așa cum reiese din raportul final al grupului de experți „Sisteme europene de implicare a salariaților” (raportul Davignon) din luna mai 1997 (C4-0455/97), regimul aplicabil SE-urilor înființate prin transformare a constituit, cu ocazia negocierilor în vederea adoptării directivei menționate, principalul obstacol. Au fost exprimate preocupări în această privință în special de guvernul german cu privire la riscul ca înființarea unei SE prin transformare să determine o reducere a nivelului de implicare a lucrătorilor societății care trebuie transformată. Procesul de adoptare a acestei directive a putut continua abia după introducerea unei dispoziții care acoperă în mod specific ipoteza înființării unei SE prin transformare și care garantează că o asemenea înființare nu determină o diminuare a nivelului de implicare a lucrătorilor existent în societatea care urmează a fi transformată, dispoziție reluată în final la articolul 4 alineatul (4) din Directiva 2001/86.
- 46 Având în vedere cele ce precedă, articolul 4 alineatul (4) din Directiva 2001/86 trebuie interpretat în sensul că acordul privind modalitățile de implicare a lucrătorilor aplicabil unei SE constituite prin transformare trebuie să prevadă un scrutin distinct pentru a alege, în calitate de reprezentanți ai lucrătorilor în cadrul consiliului de supraveghere al SE, o anumită proporție de candidați propuși de sindicate, în măsura în care dreptul național aplicabil impune un asemenea scrutin distinct în ceea ce privește compunerea consiliului de supraveghere al societății care trebuie transformată în SE.
- 47 Prin urmare, în speță trebuie să se aprecieze în raport cu dreptul german aplicabil în privința SAP înainte de transformarea ei în SE, în special în raport cu articolul 7 alineatul (2) din MitbestG coroborat cu articolul 16 alineatul (2) din acesta, dacă acordul de implicare garantează un nivel cel puțin echivalent de implicare a lucrătorilor în luarea deciziilor în cadrul acestei societăți după transformarea sa în SE.
- 48 Mai trebuie precizat că, după cum se menționează la punctul 43 din prezenta hotărâre, în măsura în care garantarea drepturilor dobândite dorită de legiuitorul Uniunii implică nu numai menținerea drepturilor dobândite de lucrători în societatea ce urmează a fi transformată în SE, ci și extinderea acestor drepturi la toți lucrătorii SE, toți lucrătorii SE constituite prin transformare trebuie să beneficieze de aceleași drepturi precum cele de care beneficiau lucrătorii societății ce urmează a fi transformată în SE.
- 49 Rezultă că, în speță, toți lucrătorii SAP trebuie să poată beneficia de procedura electorală prevăzută de legislația germană, iar aceasta chiar și în lipsa unei indicații în acest sens în legislația respectivă. După cum reiese din decizia de trimitere și din cuprinsul punctului 55 din concluziile domnului avocat general, pentru a proteja pe deplin drepturile acestor lucrători, pentru a promova obiectivele sociale ale Uniunii astfel cum sunt enunțate în considerentul (3) al Directivei 2001/86 și pentru a garanta existența unor proceduri de informare, de consultare și de participare a lucrătorilor la nivel transnațional, dreptul de a propune o anumită proporție a candidaților la alegerile reprezentanților lucrătorilor în cadrul unui consiliu de supraveghere al unei SE constituite prin transformare, precum SAP, nu poate fi rezervat numai sindicatelor germane, ci trebuie extins la toate sindicatele reprezentate în cadrul SE, al filialelor sale și al unităților sale, așa încât să se asigure egalitatea între respectivele sindicate în ceea ce privește acest drept.

- 50 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 4 alineatul (4) din Directiva 2001/86 trebuie interpretat în sensul că acordul privind modalitățile de implicare a lucrătorilor aplicabil unei SE constituite prin transformare, astfel cum este vizat la această dispoziție, trebuie să prevadă un scrutin distinct pentru a alege, în calitate de reprezentanți ai lucrătorilor în cadrul consiliului de supraveghere al SE, o anumită proporție de candidați propuși de sindicate, atunci când dreptul național aplicabil impune un asemenea scrutin distinct în ceea ce privește compunerea consiliului de supraveghere al societății care trebuie să fie transformată în SE, cu ocazia acestui scrutin trebuind să fie respectată egalitatea de tratament între lucrătorii acestei SE, ai filialelor și ai unităților sale, precum și între sindicatele care sunt reprezentate în cadrul acestora.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 51 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

Articolul 4 alineatul (4) din Directiva 2001/86/CE a Consiliului din 8 octombrie 2001 de completare a statutului societății europene în ceea ce privește implicarea lucrătorilor

trebuie interpretat în sensul că

acordul privind modalitățile de implicare a lucrătorilor aplicabil unei societăți europene (SE) constituite prin transformare, astfel cum este vizat la această dispoziție, trebuie să prevadă un scrutin distinct pentru a alege, în calitate de reprezentanți ai lucrătorilor în cadrul consiliului de supraveghere al SE, o anumită proporție de candidați propuși de sindicate, atunci când dreptul național aplicabil impune un asemenea scrutin distinct în ceea ce privește compunerea consiliului de supraveghere al societății care trebuie să fie transformată în SE, cu ocazia acestui scrutin trebuind să fie respectată egalitatea de tratament între lucrătorii acestei SE, ai filialelor și ai unităților sale, precum și între sindicatele care sunt reprezentate în cadrul acestora.

Semnături